

SZONTAGH PÁL

Kompetenciaértelmezés a keresztyén pedagógiában¹

ÉRTELMEZÉSEK, VITÁK

Éppen ezért teljes igyekezettel törekedjete arra, hogy hitetekben mutassátok meg az igaz emberséget, az igaz emberségben ismeretet, az ismeretben önuralmat, az önuralomban állhatatosságot, az állhatatosságban kegyességet, a kegyességben testvéri szeretetet, a testvéri szeretetben pedig minden ember iránti szeretetet. Mert ha ezek megvannak és gyarapodnak bennetek, nem lesztek a mi Urunk Jézus ismeretében sem télenek.
(2Pt 1,5-8)²

Napjaink köznevelésének központi kérdése a pedagógus-minősítés. Nemcsak, sőt nem is elsősorban mint tanügyigazgatási aktus, hanem sokkal inkább, mint pedagógiai paradigmák: a nyolc pedagóguskompetenciához tartozó tételmondatokkal, indikátorokkal leírható-e, és ha igen, hogyan írható le a kiváló pedagógus? A felekezeti intézményekben dolgozó nevelőkkel kapcsolatban további kérdések is felvetődtek. Hogyan egyeztethető össze a keresztyén világnézet a pedagógusi szereppel? A pedagógusi professzió általánosan érvényesnek tartott leírásai ellene

a pedagógusi professzió általánosan érvényesnek tartott leírásai ellene mondanak-e a Szentírásnak, vagy érvényesek a keresztyén pedagógiára is?

mondanak-e a Szentírásnak, vagy érvényesek a keresztyén pedagógiára is?

A tanulmányban egyaránt idézek katolikus és protestáns gondolkodókat is

a keresztyén neveléssel kapcsolatban. Meggyőződésem ugyanis, hogy e témakörben sokkal több, ami a felekezeteket összeköti, mint ami szétválasztja. A református *Karácsony Sándor* szavaival: „Szándékosan beszéltem mindvégig általában a

vallás, s nem az ilyen vagy olyan vallás erőiről. Minden vallás ígér és ad erőt. Nekem a magam vallása ígérte és adta azokat az erőket, melyekre nevelő munkám közben

¹ Tanulmányomban alapértelmezésben a protestáns „keresztyén” terminológiát használom. Ettől akkor tértek el, ha az idézett szerzők a „keresztyény” kifejezést használják.

² A tanulmányban szereplő bibliai idézetek forrása a Magyar Bibliatársulat által 2014-ben kiadott revideált új fordítású Biblia (RÚF).

szükségem volt. Hadd mutassak hát reá hálás szívvel, mint bő és kiapadhatatlan forrásra – kinek-kinek a maga vallására.”³ A nevelés-oktatás világa mindenkor, de napjainkban különösen dinamikusán változó világ. Folyamatos változásra (reformációra) van szükség. A reformáció oktatása (a református vagy tágabban értelmezve a keresztyén oktatás) nem képzelhető el az oktatás reformációja (tartalmi és módszertani megújítása) nélkül. A keresztyén pedagógusokkal kapcsolatos társadalmi és szakmai elvárásokra vonatkozóan alapvető jelentőségű *Kotschy Beáta* (2000) kérdőíves kutatása. Eszerint a keresztyén pedagógusokkal szemben támasztott követelmények közül a legfontosabb a pedagógiai elhivatottság, ezt követi a szaktárgyi tudás, az erkölcsi tisztaság, a rendezett magánélet, és egy ötös listában csak negyedik helyen áll a hitélet fontossága. Érdekesség, hogy a protestáns válaszadóknál a hitélet fontossága a második helyre került a pedagógiai elhivatottság után, megelőzve még a szaktárgyi tudást is. A protestánsok a hitéleti elkötelezettség kategóriáján belül is átlagon felüli jelentőséget tulajdonítanak az egyházi közösségek, gyülekezetek életében való részvételnek. Az Országos Református Tanár-egyesület (ORTE) etikai kódexe szerint: „Kívánatos, hogy a nevelők hitben élő, áldozatkész tagjai legyenek saját gyülekezetüknek és egyházuknak. (ORTE, 1998, 8. o.) *Kotschy* kutatásában a válaszadók szerint „a keresztyén pedagógust egyrészt a gyermekek tisztelete, a velük való szeretetteljes viszony, a feltétlen bizalom, a keresztyén testvériség jellemzi, másrészt a példamutató keresztyén élet”. Egy 2007-es vizsgálat alapján a református intézményekben tanító pedagógusok többsége

„tudatosan döntött az adott iskola mellett, választásukban a keresztyén értékekhez és a református lelkiséghez való kötődés játszott szerepet.” (*Bacsikai*, 2008, 114. o.)

A Kotschy-féle kutatás eredményei alapján a keresztyén pedagógus módszereiben nem különbözik szignifikánsan általában a pedagógusoktól. *A keresztyén pedagógia esszenciája* című holland kézikönyv szerint „a keresztyén tanárt önmagában véve semmi sem különbözteti meg más tanártól, aki felelősséget és tehetséget kapott, hogy diákokat készítsen fel arra, hogyan váljanak a társadalom hasznos tagjává, hogyan bontakoztathassák ki személyes adottságaikat. Ha azonban a tanár hívő (...), akkor munkája minden elemében Istenről és az Ő eljövendő országáról fog szólni.” (*Kalkman, de Kool és Roeleveld*, 2012, 33. o.) Mindez alátámasztja azt a feltevésünket, hogy a keresztyén pedagógus minősítésében, megítélésében érvényesek a 326/2013 (VIII.30.) *Kormányrendeletben* megfogalmazott pedagóguskompetenciák és az azokhoz tartozó indikátorok.

A kompetenciák, vagyis a hivatásra való alkalmasság biblikus értelmezésére az Újszövetségben találhatunk utalást: „*Nem mintha önmagunktól, mintegy a magunk erejéből volnánk alkalmasak arra, hogy bármit is megítéljünk; ellenkezőleg, a mi alkalmasságunk Istentől van. Ő tett alkalmassá minket arra, hogy az új szövetség szolgálói legyünk.*” (2Kor 3,5-6.)⁴

A kompetenciaalapú értékelésben ez így fogalmazódik meg: „A tanári, pedagógusi (vagy pedagógiai) kompetenciák azoknak a pszichikus képződményeknek, a tudásnak, az attitűdöknek és a képességeknek az

³ Forrás: Karácsony Sándor (2003): *Magyarság és nevelés. Válogatott tanulmányok.* Áron Kiadó, Budapest. 55.

⁴ Erről bővebben lásd: *Kodácsy* (2010)

összességét jelentik, amelyek **alkalmassá teszik** a pedagógusokat arra, hogy tevékenységüket eredményesen elláthassák.” (idézi: *Kotschy*, 2011, 5. o.) A *326/2013-as Kormányrendelet* 7. § (2) határozza meg a pedagóguskompetenciákat.

A *Kormányrendelet* alapján a pedagóguskompetenciákat a pedagógusminősítés eljárásában indikátorok segítségével értékelik a szakértők: „A minősítő vizsga és a minősítési eljárás során a pedagóguskompetenciákhoz kapcsolódó indikátorok alapján minősítő bizottság értékeli a pedagógus tevékenységét.” (7.§ 1. bek.) „Az indikátorok a kompetenciákban megfogalmazott tudás, képességek és attitűdök olyan leírható, tevékenységekben megnyilvánuló jelei, melyek a külső megfigyelő számára megragadhatóak.”⁵

Az indikátorok értelmezését, validitását megjelenésük óta komoly szakmai vita kísérte és kíséri. Elméleti megalapozói úgy gondolják, hogy „ahhoz, hogy a pályán történő előrejutás viszonylag objektív alapokon nyugodjék, hogy az előmenetel megállapításában közreműködő kollégák számára megfelelő fogódzó álljon rendelkezésre, szükség van a sztenderdekre. A sztenderdek, amennyiben megfelelő indikátorokká, megragadható tevékenységekké bontjuk le azokat, és kidolgozzuk a megítélésükre szolgáló értékelő eszközök rendszerét, hozzájárulnak ahhoz, hogy a pedagógusok előmenetele könnyebben megítélhető legyen, és ez a megítélés országosan hasonló kritériumok alapján történjék.” (*Kotschy*, 2011, 17. o.) Ismertek

ugyanakkor olyan markáns megfogalmazások is, melyek szerint „ez az értékelési, minősítési rendszer – miközben sok eleme van, amely korszerű, és felhasználható lenne egy szakmailag és oktatáspolitikai szempontból jobban átgondolt rendszerben – nem alkalmas a magyar oktatási rendszer előtt álló feladatok megoldásának elősegítésére.” (*Nabalka*, 2015a, 13. o.)

A pedagógusminősítési *Útmutató* – éppen a széles körű szakmai viták eredmé-

nyeként – folyamatosan változik,⁶ várható az indikátorok számának és megfogalmazásának változása is. Éppen ezért jelen tanulmányban csak

a nyolc pedagóguskompetenciát vizsgáltam abból a szempontból, hogy mennyiben vonatkoztathatók azok a bibliai alapokon álló, keresztyén pedagógus értékelésére, megfeleltethetők-e az egyes kompetenciák a Szentírásnak.

A Biblia tükrében való megmértetés különösen fontos szempont a keresztyén iskolák pedagógusai számára, hiszen például „a református iskola pedagógusai mind nevelői-oktatói munkájukat, mind kollegiális-testvéri kapcsolataikat erre építik” (*ORTE*, 1998, 2. o.), illetve ahogy a katolikus nevelők etikai kódexe fogalmaz: „hitünk és életünk alapja és zsinórmértéke a Biblia, Isten Igéje. A Szentírásból ismerjük meg az üdvösségre vezető utat, az Istennek tetsző helyes élet alakításának elveit.” (*KPSZTI*, 1998, 2. o.)

Különösen fontosnak tartom ennek az összehasonlító vizsgálatnak az elvégzését azért is, mert létezik olyan szakmai álláspont, mely szerint a „keresztyén

⁵ Forrás: *Útmutató a pedagógusok minősítési rendszerében a Pedagógus I. és Pedagógus II. fokozatba lépéshez – harmadik, javított változat*, 24. o. Az egyszerűség kedvéért ezt a forrást a továbbiakban *Útmutató (3)* hivatkozással, és elődjeit hasonlóképp, a megfelelő sorszámmal jelöljük.

⁶ Lásd *Útmutató (1)*, *Útmutató (2)*, *Útmutató (3)*. Tanulmányomban a 2016 januárjában érvényes előírásokra hivatkozom.

intézményben dolgozók még egy kilencedik kompetenciát is hozzátehetnének a meglévő nyolchoz, és ez nem lenne más, mint a keresztyén értékek átadásának kompetenciája. (...) A hitéleti tartalmak megjelenítése a pedagógiában gyakorlatilag tantárgy-független, s bár indikátorlistával való értékelése nehezen képzelhető el, egyházi közegben jogosan támasztott igény a pedagógussal, vagy akár vezetővel szemben a keresztyén értékek méltó képviselése és továbbadásának képessége.” (Deák Varga, 2015, 68. o.)

Megítélésem szerint viszont a keresztyén nevelés nem különálló pedagóguskompetencia, azok a speciális keresztyén pedagógusi ismérvek, amelyeket már az előzőekben is tárgyaltunk, megjelennek az általánosan elfogadott kompetencia-területeken belül is. Az

alábbiakban igyekszem kompetenciánként bemutatni, hogy a bibliai alapokon álló pedagógus személyiség elvárásai a jelenleg hatályos pedagógus minősítési rendszerrel összhangba hozhatók. Az egyes kompetenciákhoz rendelt bibliai igehelyek természetesen önkényesen választottak, mégis, talán képesek a maguk teljességében igazolni kiindulási tételemet, amely összecseng *Rózsai Tivadarnak*, a Debreceni Református Kollégium Gimnáziuma vallásánárának 1973-as kijelentésével: „átvitt értelemben ugyan, de nevelési szakkönyvünk valóban a Biblia.” (2014, 38. o.) Kutatásom során újra és újra megtapasztalhattam, hogy „a Biblia tényleg a meglepetések könyve. Nem idegenek tőle azok a helyzetek, amelyek vezetői felelősségről, irányításról, feladatmegosztásról vagy éppen válságkezelésről szólnak.” A bibliai modellek és a jelen problémáinak összekapcsolása jótékonyan hathat „egy olyan világban, amely az emberi élet egységét felcserélte az egsz

területek fragmentális megközelítésével” (Bölcskei, 2010, 11. o.).

1. KOMPETENCIA: Szakmai feladatok, szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás

Nyilván nem megkérdőjelezhető, hogy a szaktudományos és módszertani tudás az alapja a pedagógusi tevékenységnek. A szaktudományos felkészültségnek és igényességnek azonban vannak az általános, örök értékekben megfogalmazható követelményei is. Sem hiteles pedagógus, sem hiteles vezető – általánosab-

ban fogalmazva semmilyen keresztyén szakember – nem képzelhető el magabiztos, naprakész szaktudás nélkül. A Biblia is fontosnak tartja a szak-

tudást. Sok példát hozhatnánk erre a Szentírásból, itt most csak Mózes második könyvére utalunk, ahol a szövetség ládájának elkészítéséről ír: „Készítsenek nekem szentélyt, hogy közöttük lakjam! Egészen úgy készítsétek el, ahogyan megmutatom neked a hajlék mintáját és az egész fölszerelés mintáját! A szövetség ládája: Készítsenek egy két és fél könyök hosszú, másfél könyök széles és másfél könyök magas ládát akáciafából! Vond be színarannyal, kívül-belül vond be, és készíts rá körös-körül aranysegehyt! Önts négy aranykarikát, és erősítsd azokat a négy alsó sarkára: két karikát az egyik oldalára, két karikát a másik oldalára. Készíts rudakat is akáciafából, és azokat is vond be arannyal! Dugd a rudakat a láda oldalain levő karikákba, hogy azoknál fogva hordozni lehessen a ládát. Legyenek a rudak a láda karikáiban, ne vegyék ki azokból! Tedd a ládába a Bizonyosságot, amelyet neked adok! Készíts egy két és fél könyök hosszú, másfél könyök széles födelet is színaranyból! Készíts két kerubot,

a keresztyén nevelés nem különálló pedagóguskompetencia

szintén aranyból! Ötvösmunkával készítsd azokat a fedél két végére. Az egyik kerúbot az egyik végére készítsd, a másik kerúbot a másik végére, a fedél két végére készítsétek a kerúbokat! Legyen a kerúbok szárnya kiterjesztve fölötte úgy, hogy takarják be szárnyukkal a fedelet! Egymás felé forduljanak, de a kerúbok arca a fedél felé nézzen! A fődélet tedd rá a láda tetejére, a ládába pedig tedd bele a Bizonyosságot, amelyet neked adok.” (2Móz 25,8-21.)

A Bibliában a szaktudományos tudás kompetenciája elsősorban az isteni parancsok teljesítésében, a kinyilatkoztatások, próféciák értelmezésében, kontextusba helyezésében nyilvánul meg.

Az Újszövetségben az alapos, átfogó szaktudás Jézus tanításaiban is megjelenik: *„Már az ünnepi hét fele elmúlt, amikor Jézus felment a templomba, és tanítani kezdett. A zsidók csodálkoztak ezen, és ezt kérdezték: Hogyan ismerheti ez az Írást, hiszen nem is tanulta? Jézus így válaszolt nekik: Az én tanításom nem az enyém, hanem azé, aki elküldött engem. Ha valaki kész cselekedni az ő akaratát, felismeri erről a tanításról, hogy vajon Istentől való-e, vagy én magamtól szólok.” (Jn 7,14-17)*

Az apostolok tanításában éppúgy, mint az indikátorokban különös hangsúlyt kap az elmélet (a hit) és a gyakorlat (a cselekedetek) egysége: *„Látjátok tehát, hogy cselekedetekből igazul meg az ember, és nem csupán a hit által.” (Jak 2,24)* A tanítás, a bölcsesség a személyes magatartáson keresztül nyilvánul meg és válik érzékelhetővé: *„Kicsoda bölcs és értelmes közöttetek? Mutassa meg a magatartásával, hogy mindent bölcs szelíd-séggel tesz!” (Jak 3,13)*

Ötvösmunkával készítsd azokat a fedél két végére.

de egyet teszek: ami mögöttem van, azt elfelejtve, ami pedig előttem van, annak nekifeszülve futok egyenest a cél felé

2. KOMPETENCIA: Pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezése és a megvalósításukhoz kapcsolódó önreflexiók

A tervezés a Szentírásban többféleképpen értelmeződik. Az alapvető attitűd Jób gesztusa: *„Hadd tanítsalak benneteket Isten hatalmáról! Nem tartom titokban a Mindenható tervét.” (Jób 27,11)* Az emberi tervezés elsőrenden az isteni megváltás tervének részekre

bontása, ha úgy tetszik, operacionalizálása. A terv készítője tehát valójában Isten – a tervezés hívő dimenziója eszerint: *„Most tehát, akik azt mondjátok: »Ma vagy holnap elmegyünk abba a városba, és ott töltünk egy esztendő, kereskedünk és nyereséget szerzünk«, azt sem tudjátok, mit hoz a holnap. (...) Inkább ezt kellene mondanotok: **Ha az Úr akarja, akkor élünk, és ezt vagy azt fogjuk cselekedni.**” (Jak 4,13-15)*

A keresztyén pedagógus tervezése során a célok tudatosításából indul ki. Pál apostol megfogalmazásában: *„De egyet teszek:*

ami mögöttem van, azt elfelejtve, ami pedig előttem van, annak nekifeszülve futok egyenest a cél felé, Isten mennyei elhívásának Krisztus Jézusban adott jutalmáért.” (Fil 3,14)

Ahogy ugyancsak Pál apostol fogalmazza meg: *„Én tehát úgy futok, mint*

aki előtt nem bizonytalan a cél, úgy öklözők, mint aki nem a levegőbe vág.”

(1Kor 9,26)

A keresztyén pedagógus szükségzerűen használja a szociális tanulásban rejlő lehetőségeket – ez sem ellenkezik a Biblia

látásmódjával: „*Vassal formálják a vasat, és egyik ember formálja a másikat.*” (Péld 27,17) és alkalmazza a differenciálás elvét – „*Az egyiknek adott öt talentumot, a másiknak kettőt, a harmadiknak pedig egyet, kinek-kinek képessége szerint, és elment idegenbe.*” (Mt 25,15)

3. KOMPETENCIA: A tanulás támogatása

Minden pedagógus épít a tanulók szükségleteire, igyekszik felkelteni és fenntartani érdeklődésüket, hiszen enélkül nem jöhet létre a nevelési folyamatban nélkülözhetetlen interakció. A Bibliában ezt a kompetenciát leginkább Jézusnak és az apostoloknak a különböző közösségekben személyre szabottan megfogalmazott tanításaiban érhetjük tetten: „*Mindezt példázatokban mondta el Jézus a sokaságnak, és példázat nélkül semmit nem mondott nekik, hogy beteljesedjék, amit az Úr mondott a próféta által: „Példázatokra nyitom meg számat, a világ kezdete óta rejtett dolgokat jelentek ki.”* (Mt 13,34-35)

Van azonban ennek a „tanulásmódszertannak” ószövetségi előzménye is: „*Fiam, ha megfogadod mondásaimat, és parancsaimat magadba zárod, ha figyelmesen hallgatsz a bölcsességre, és szívből törekszel értelemre, bizony, ha bölcses-ségért kiáltasz, és hangosan kéred az értelmet, ha úgy keresed azt, mint az ezüstöt, és úgy kutatod, mint az elrejtett kincseket, akkor megérted, mi az Úr félelme, és rájössz, mi az istenismeret.*” (Péld 2,1-5.)

ha úgy keresed azt, mint az ezüstöt, és úgy kutatod, mint az elrejtett kincseket

ismerd meg juhaidat egyenként, törődj gondosan a nyájakkal

4. KOMPETENCIA: A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesülése, a hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló többi gyermekkel, tanulóval együtt történő sikeres neveléséhez, oktatásához szükséges megfelelő módszertani felkészültség

A jó tanár nem tantárgyakat, még csak nem is osztályokat, hanem személyiségeket oktat-nevel. Kiemelt figyelmet szentel a sajátos nevelési igényű, valamilyen szempontból hátrányos helyzetű személyiségek fejlesztésének, a tanulói személyiség(ek) sajátosságait megfelelő módszerekkel, sokol-

dalúan tárja fel. A Példabeszédek könyvében keresztül Istentől ezt tanulhatja a keresztyén pedagógus: „*Ismerd meg juhaidat egyenként, törődj gondosan a nyájakkal, mert*

a kincs nem marad meg örökké, sem az ékszer nemzedékről nemzedékre!” (Péld 27,23) Az ószövetségi textusra „válaszol” az Újszövetségben Jézus Krisztus: „*Én vagyok a jó pásztor, én ismerem az enyéimet, és az enyém ismernek engem, ahogyan az Atya ismer engem, én is úgy ismerem az Atyát, és én életemet adom a juhokért.*” (Jn 10,14)

Jézus egész földi munkásságában megfigyelhető az az attitűd, ahogy a

lelegesettebbekhez, a társadalmi perifériára szorultakhoz fordul: „*Mondom nektek, hogy ugyanígy egyetlen megtérő bűnös miatt nagyobb öröm lesz a mennyben, mint kilencvenkilenc igaz miatt, akiknek nincs szüksége megtérésre.*” (Lk 15,7)

Bár látszólag távoli asszociáció, de talán nem erőltetett a párhuzam két jól ismert újszövetségi történet és a pedagógusokkal szemben támasztott 21. századi követelmények között. A házasságtörő asszony történetében egy pillanatra szembekerül a törvény és az irgalom (ha úgy tetszik a célrendszer és az egyéni bánásmód)⁷ szempontja. Jézus egyértelműen kijelöli a keresztyén ember attitűdjét az ilyen helyzetekben. *„Ekkor odavezettek az írástudók és a farizeusok egy asszonyt, akit házasságtörésen értek, középre állították, és így szóltak Jézushoz: Mester, ezt az asszonyt házasságtörés közben tetten érték. Mózes azt parancsolta nekünk a törvényben, hogy kövezzük meg az ilyeneket. Hát te mit mondasz? (...) Amikor továbbra is faggatták, felegyenesedett, és ezt mondta nekik: Aki büntelen közületek, az vessen rá először követ. (...) Mikor pedig Jézus felegyenesedett, és senkit sem látott az asszonyon kívül, így szólt hozzá: Asszony, hol vannak a vádlóid? Senki sem ítélte el téged? Ő így felelt: Senki, Uram. Jézus pedig ezt mondta neki: Én sem ítéllek el téged, menj el, és mostantól fogva többé ne vétkezz!”* (Jn 8,3-5;7;10-11)

5. KOMPETENCIA: A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése, esélyteremtés, nyitottság a különböző társadalmi-kulturális sokféleségre, integrációs tevékenység, osztályfőnöki tevékenység

A közösségfejlesztés a pedagógiai tevékenység alfája és ómegája. Mint már fentebb említettük, a keresztyén nevelésnek külö-

nösen is alapvetése a gyülekezetfejlesztés, a testvéri közösségek építése. Jézus alapvető tanítása a személyválogatás nélküli szeretet és bizalom, ami nélkül eredményes pedagógiai (vagy vezetői) tevékenység sem képzelhető el. *„Testvéreim, amikor a dicsőséges Urunkba, Jézus Krisztusba vetett hitetek szerint éltek, ne legyetek személyválogatók.”* (Jak

2,1) Szabóné Botka Irénnel együtt elmondhatjuk, hogy keresztyén iskolában pedagógusként dolgozva „könnyebb dolgunk van a szociális kompetenciák

fejlesztése szempontjából, mint a világiakban, hiszen a krisztusi szeretet hirdetése és a Biblia nevelő hatása óriási előnyökhöz juttat bennünket e téren.” (18. o.)

Egyes kutatások szerint a felekezeti iskolákban a hozzáadott pedagógiai érték éppen a keresztyén tanításokon alapuló integrációs szemlélet miatt lehet magasabb. „A felekezeti iskolák azért produkálhatnak nagyobb hozzáadott értéket, mert küldetésükből kifolyólag felkarolják a nehéz helyzetben lévő társadalmi rétegek gyermekeit és felvállalják iskoláztatásukat. Másrészt – eltekintve a specifikus esetektől – a felekezeti iskolák heterogenitásra törekednek a gyerekeket alkotó társadalmi csoportok szempontjából, ugyanakkor általánosan jellemző a tudatos törekvés a diákok közötti kapcsolati háló építésére, erősítésére és ennek az intézményi kereteken túli megtartására.” (Brassai és Bustya, 2014, 14. o.) A Református Oktatási Stratégia alapján a „református iskolarendszer fontos alapértéke, hogy nem hatja át a magyar oktatási rendszert erősen megterhelő társadalmi szegregáció.” (ROS, 1998, 53. o.) Ennek az elvnek a gyakorlati megvalósulását támasztja alá M. Császár Zsuzsa kutatása,

ne legyetek
személyválogatók

⁷ V.ö.: 4.9. kompetenciaindikátor: Az általános pedagógiai célrendszert és az egyéni szükségletekhez igazodó fejlesztési célokat egységben kezeli. (Útmutató [3])

amely szerint a református köznevelési intézmények tanulói jelentős arányban hátrányos helyzetű családból származnak. (77. o.)⁸

A felekezeti iskolák pedagógiai hozzáadott értéke tekintetében beszédes adat, hogy *Nahalka István*nak a hozzáadott érték alapján 2015-ben közzétett rangsorában az egyházi intézmények jobban szerepelnek, mint az eredményességi listákon (2015b). Míg az utóbbi lista első tíz helyezettje között nincs egyházi fenntartású, az előbbin harmadik és ötödik helyezést értek el egyházi iskolák, olyanok, amelyek a „klasszikus” első százban nem szerepelnek (Mezőtúri Református Kollégium, Bonyhádi Evangélikus Gimnázium).

A közösségépítés keresztyén feladatáról ezt olvassuk a Szentírásban: „*Ügyeljünk arra, hogy egymást szeretetre és jó cselekedetre buzdítsuk. Saját gyülekeztünket ne hagyjuk el, ahogyan egyesek szokták, hanem bátorítsuk egymást annál is inkább, mivel látjátok, hogy közeledik az a nap*” – írja az apostol. (Isid10,24-25)

A keresztyén pedagógus éppen ezért együttműködést támogató, motiváló módszereket alkalmaz munkája során, megélve azt, amit az apostol tanít:

„*Semmit ne tegyetek önzésből, se hiú dicsőségvágyból, hanem alázattal különbnek tartásotok egymást magatoknál; és senki se a maga hasznát nézze, hanem mindenki a másokét is.*” (Fil 2,3-4)

6. KOMPETENCIA: Pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése, elemzése

Az értékelés napjaink pedagógiai kultúrájának sarkalatos pontja, állandó viták kereszttüzében áll: szöveges értékelés, jeggyel történő értékelés, személyre szabott értékelés...

és senki se a maga hasznát nézze, hanem mindenki a másokét is.

„Tény, hogy az értékelés folyamatának lehetnek kényelmetlen mozzanatai, de semmilyen tervezett, tudatos tevékenység nem

lehet meg nélküle, különösen a pedagógiai-szakmai munka.” (*Deák Varga*, 2015, 67. o.)

A keresztyén pedagógus értékelési viszonyrendszerének középpontjában az örök isteni értékek állnak. Ezek megélésére törekszik a hívő ember, tudva azt, hogy az igazi és teljes értékelést Isten adja. A peda-

A keresztyén pedagógus értékelési viszonyrendszerének középpontjában az örök isteni értékek állnak. Ezek megélésére törekszik a hívő ember, tudva azt, hogy az igazi és teljes értékelést Isten adja.

gógiában azonban az értékelés fontos pont. Ebben két Ige lehet irányadó a számunkra: „*Ti azért legyetek tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.*” (Mt. 5,48) Ha ez a földi életben maradéktalanul megvalósíthatatlan is, a Biblia pontos eligazítást ad az értékelés felelősségének dimenziójáról: „*Mert amilyen ítélettel ítélték,*

olyannal fogtok megítéltetni; és amilyen mértékkel mérték, nektek is olyannal mérnek majd.” (Mt 7,2)

⁸ A felekezeti iskola alapításával előidézett szegregáció feltételezett veszélyére válaszol épp a közelmúltban egy nyilvános vitát lezáró megállapodás, amelyet a kormányzati képviselő, egyházi, önkormányzati tankerületi vezetők és a vitát indító civil szervezet képviselője írt alá.

http://magyarhirlap.hu/cikk/72229/Peldaerteku_antiszegregacios_lepes

7. KOMPETENCIA: Kommunikáció és szakmai együttműködés, problémamegoldás

A keresztyén pedagógus csapatjátékos. Együttműködés és az azt segítő kommunikáció nélkül elképzelhetetlen eredményes nevelőmunka. Az együttműködést segítő kommunikációt a kölcsönösség és a konstruktivitás kell, hogy jellemezze. Ennek a konstruktív együttműködésnek több szép példáját adja Pál apostol a korinthusiaknak írott első levelében: „*Én ültettem, Apollós öntözött, de Isten adta a növekedést*” (1Kor 3,6), és „*Az Istentől nekem adott kegyelem szerint, mint bölcs építőmester, alapot vettem, de más épít rá. Vigyázzon azonban mindenki, hogyan épít rá.*” (1Kor 3,10) A krisztusi tanításban való együttműködést egy szép hasonlattal így jellemzi ugyanott: „*Mert ahogyan a test egy, bár sok tagja van, de a test valamennyi tagja, noha sokan vannak, mégis egy test, ugyanúgy a Krisztus is.*” (1Kor 12,12)

A kompetencia-leírásnak az együttműködés és a problémamegoldás között felismert szoros kapcsolata sem új keletű: „*Jobban boldogul kettő, mint egy: fáradozásuknak szép eredménye van. Mert ha elesnek, föl tudják segíteni egymást. De jaj az egyedülállóknak, mert ha elesik, nem emeli föl senki.*” (Préd 4,9-10)

A tanulókkal folytatott kommunikáció követendő pedagógusi attitűdjével kapcsolatban nemcsak a vallásánárookra igaz Thoma László megállapítása: „A partner, a követésre méltó tanító olyasvalaki, aki segít eligazodni és tájékozódási pon-

tokat nyújtani a rábízott diákoknak, akik meg akarják ismerni a körülöttük lévő világot, önmagukat, Istent.” (56. o.)

Nemcsak a kommunikáció tartalmában, de a megvalósítás formáiban, a kommunikációs helyzethez való rugalmas alkalmazkodásban is van mit tanulnunk Jézus Krisztustól. Máté evangéliumában

ezt olvashatjuk: „*Azon a napon kiment Jézus a házból, és leült a tenger partján, de nagy sokaság gyűlt köré, ezért hajóba szállt, és leült; az egész sokaság*

pedig a parton állt. Azután elmondott nekik sok mindent példázatokban.” (Mt 13,1-3)

Ebben a rövid részletben is megtapasztalhatjuk, ahogy a Mester a megváltozott tanítási szituációhoz alkalmazkodó hatékony kommunikációs teret alakít ki,⁹ majd a hallgatóság igényeinek megfelelő módszertani megoldást választ.

8. KOMPETENCIA: Elkötelezettség és szakmai felelősségvállalás a szakmai fejlődésért

A keresztyén iskolákkal kapcsolatban az egyik leggyakrabban említett kifejezés az elkötelezettség. Ez nemcsak világnézeti elkötelezettséget jelent, hanem a hivatás iránti elkötelezettséget, alázatot is. A hívő embertől a vele szövetséget kötő Isten az ügye iránti elkötelezettséget várja. Az isteni kinyilatkoztatásban gyökerező, a felhalmozódott tudást átadni kívánó, szolgáló elkötelezettség már a Zsoltárok könyvében megfigyelhető: „*Figyelj, népem, tanításomra, fordítsátok felém fületeket, amikor beszélek! Mert példázatra nyitom számat, ősrégi*

⁹ Vö. 7.8. kompetenciaindikátor: A tanuláshoz megfelelő hatékony és nyugodt kommunikációs teret, feltételeket alakít ki. (Útmutató [3])

titkokat akarok hirdetni. Amiket hallottunk és tudunk, mert őseink elbeszélték nekünk, nem titkoljuk el fiaink elől, elbeszéljük a jövő nemzedéknek: az Úr dicső tetteit és erejét, csodáit, amelyeket véghezvitt.” (Zsolt 78,1-4)

Elkötelezettség, hivatástudat nélkül sem tanítani, sem közösségeket vezetni nem lehet. Ennek az attitűdnek szükségszerű velejárója a folyamatos önképzés, a szakmai kapcsolatrendszer ápolása, az innováció. „A keresztyén közösség vezetését – legyen az akár egy tanulóközösség – egyetlen minőség – egyetlen minőség – a keresztyén elkötelezettség. Ebből a szempontból Pál továbbra is etalon.” (Koczor, 2015, 106. o.)

A keresztyén pedagógus mindezek alapján tisztában van szakmai felkészültségével, személyiségének sajátosságaival, és képes alkalmazkodni a szerepelvárásokhoz. Szerepfelfogásának kulcsa a felelősségtudat, megbízhatóság, a hitben gyökerező elköteleződés: „*Hálát adok Krisztus Jézusnak, a mi Urunknak, aki megerősített engem, mert megbízhatónak tartott, amikor szolgálátra rendelt*” (1Tim 1,12).

amiket hallottunk és tudunk, mert őseink elbeszélték nekünk, nem titkoljuk el fiaink elől, elbeszéljük a jövő nemzedéknek

EPILÓGUS

A pedagógusként, tanügy-igazgatási szakemberként dolgozó szerző nem tagadhatja érzelmi viszonyát tanulmánya tárgyához. Mint a református keresztyén köznevelés szakmai szolgáltatója, a református pedagógusképzés oktatója és mint a pedagógusminősítés rendszerének kialakítását kívülről segítő szakértő is fontosnak tartja a szintézis megteremtését az örök emberi, nevelési értékek, a korszerű pedagógia és napjaink nevelési kihívásai között. E tanulmány

célja nem kevesebb, mint megindítani ezt a szintetizáló gondolkodást az egyházi és szakmai közvéleményben (bővebben lásd erről Szontagh, 2016b). Isten ígését alapul véve, azt kiindulópontként kezelve vizsgálhatjuk a jelen kihívásait is. Így hívó emberként talán jobban képesek leszünk kapott feladatainknak pedagógusként, intézményvezetőként vagy akár minősítő szakértőként is megfelelni, hiszen „*a felülről való bölcsesség először is tiszta, azután békeszerető, méltányos, engedelkeny, irgalommal és jó gyümölcsökkel teljes, nem részrehajló és nem képmutató.*” (Jak 3,17)

IRODALOM

326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról Letöltés: http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=162771.314277 (2016. 01. 26.)

Útmutató (1): Antalné Szabó Ágnes, Hámori Veronika, Kimmel Magdolna, Kotschy Beáta, Móri Árpádné, Szöke-Milinte Enikő és Wölfling Zsuzsanna: Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez. Letöltés: http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/kiadvanyok/kiegeszitett_utmutato_pedagogusok_minositesi_rendszerehez.pdf (2015. 12. 30.)

- Útmutató (2)*: Antalné Szabó Ágnes, Bella Tibor, Hámori Veronika, Kimmel Magdolna, Kotschy Beáta, ... és Wölfling Zsuzsanna: Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez – második, javított változat. Letöltés: http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/kiadvanyok/utmutato_pedagogusok_minositesi_rendszerehez_v3.pdf (2015. 12. 30.)
- Útmutató (3)*: Antalné Szabó Ágnes, Bella Tibor, Hámori Veronika, Kimmel Magdolna, Kotschy Beáta, ... és Wölfling Zsuzsanna: Útmutató a pedagógusok minősítési rendszerében a Pedagógus I. és Pedagógus II. fokozatra lépéshez – harmadik, javított változat. Letöltés: http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/kiadvanyok/utmutato_a_pedagogusok_minositesi_rendszereben_3jav.pdf (2015. 12. 30.)
- Bacska Katinka (2008): Református iskolák tanárai. In: *Református Oktatási Stratégia*. Református Pedagógiai Intézet. 114-115.
- Brassai László és Bustya János (2014): *Jelentés a veteményeskertből – hozzáadott értékek a református felekezeti iskolákban*. Romániai Református Pedagógiai Intézet, Kolozsvár.
- Bölcskei Gusztáv (2010): Ajánlás. In: Tomka János és Bógel György: *Vezetés egykor és most. A Biblia és a menedzsment*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. 11.
- Deák Varga Kinga (2015): A pedagógus mint vezető. *Evangelikus Nevelés*, 23. sz., 62-70.
- Kalkman, B., De Kool, R. F. és Roeleveld, M. E. (2012): *A keresztyén pedagógia esszenciája*. RPI-OGO-Driestar Educatief.
- Karácsony Sándor (2003): *Magyarság és nevelés. Válogatott tanulmányok*. Áron Kiadó, Budapest
- Katolikus Pedagógiai Szervezési és Továbbképzési Intézet (1998): *Etikai kódex a Magyar Katolikus Egyház közoktatási intézményeiben dolgozó pedagógusok számára*. KPSZTI, Budapest. Letöltés: http://www.kpszti.hu/etikai_kodex (2016. 08. 04.)
- Koczor Tamás (2015): Vezetési modellek a Bibliában. *Evangelikus Nevelés*, 23. sz., 101-107.
- Kodácsy Tamás (2010): Tehetség és kompetencia a Bibliában. *Magyar Református Nevelés*, 11. 3. sz., 2-10.
- Kotschy Beáta (2000): A keresztyén pedagógus és iskola. Letöltés: <http://vigilia.hu/regihonlap/2000/5/kot0005.html> (2015. 12. 30.)
- Kotschy Beáta (szerk.) (2011): A pedagógussá válás és a szakmai fejlődés sztenderdjei. Eszterházy Károly Főiskola, Eger. Letöltés: http://www.epednet.ekt.hu/eredmenyek/a_pedagogussa_valas_es_a_szakmai_fejlodes_sztenderdjej.pdf (2015. 12. 28.)
- M. Császár Zsuzsa (2015): *A magyarországi református közoktatásnak és társadalmi környezetének területi szempontú vizsgálata*. Református Tehetségfondó Alapítvány, Budapest.
- Nahalka István (2015a): *A pedagógusok minősítési rendszerének kritikája*. Letöltés: <http://www.tani-tani.info/sites/default/files/nahalka.pdf> (2015. 12. 30.)
- Nahalka István (2015b): *Még egy rangsor!* Letöltés: http://www.tani-tani.info/meg_egy_rangsor (2016. 01. 07.)
- Országos Református Tanáregyesület (1998): *Etikai kódex a Magyarországi Református Egyház közoktatási intézményeiben dolgozó pedagógusok számára*. Letöltés: <http://www.reformatus-sp.sulinet.hu/srkg/nagyrefi/dok/etikai%20kodex.pdf> (2015. 12. 30.)
- Református Pedagógiai Intézet (2008): *Református Oktatási Stratégia*.
- Revideált új fordítású Biblia*. Magyar Bibliatársulat. Letöltés: www.abibliamindenkie.hu (2016. 01. 10.)
- Rózsai Tivadar (2014): *Az egyház jövője. Tanulmányok a református keresztyén nevelés kérdéseiről*. Tiszántúli Református Egyházkerület, Debrecen.
- Szabóné Botka Irén (2009): Az élménypedagógia, avagy hogyan fejlesszük a szociális kompetenciá(n)kat. *Magyar Református Nevelés*, 10. 4. sz., 18-22.
- Szontagh Pál: Kiegészítő szempontok az egyházi fenntartású köznevelési intézményekben folytatott szakértői tevékenységhez. In: *Módszertani segédlet pedagógusminősítési szakértők számára*. 2. füzet. Letöltés: http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/pem/modszertani_segedlet_2.pdf 40-43. (2016. 04. 09.)
- Szontagh Pál: *A református többlet az oktatásban*. Letöltés: <http://www.reformatus.hu/mutat/12015/> (2016. 04. 09.)
- Thoma László (2014): Vallástanári attitűdök. *Magyar Református Nevelés*, 10. 4. sz., 49-57.